

Turkey Comparison of Estonia with the Social Studies Curriculum

Nalan Altay, Manisa Celal Bayar University, ORCID ID: 0000-0003-0807-7494

Abstract

Social Studies is a course in which branches of science such as history, geography, and many disciplines of social and humanities are taught integrated with civic skills. Social studies, on the one hand, aims to provide basic information about the disciplines of social sciences, on the other hand, to provide basic citizenship skills with an interdisciplinary understanding. In this study, social studies teaching programs in Estonia, a European country, and in our country, were compared with the dimensions of purpose, competencies, assessment and evaluation and content. Case study design, one of the qualitative research models, was used in the study. Social Studies course curriculums belonging to both countries were obtained from the websites of the Ministries of Education of these countries and analyzed. The documents obtained were analyzed by content analysis method. Although the social studies programs of both countries have similar aspects, it has been determined that there are also important differences between them. In the program of the two countries, priority has been given to elements such as constructivist understanding, individual development and giving priority to being a healthy member of the society. In the curriculum of the two countries, research, perception of change and continuity, self-control, perception of time and chronology, legal literacy, communication, effective use of mother tongue, problem solving, social participation and environmental literacy skills are common skills. Turkey is much more value in the social studies curriculum programs from Estonia. Social studies curriculum in our country is addressed with an interdisciplinary approach. The Estonian program is multidisciplinary and consists of social, personal and health development, civic knowledge and history disciplines.

Social Studies, Curriculum, Estonian Curriculum, Curriculum Evaluation, Comparative Education..

Inönü University
Journal of the Faculty of
Education

Vol 22, No 1, 2021

pp. 262-289

DOI:

10.17679/inuefd.59

1037

Article type:

Research article

Received : 12.07.2019

Accepted : 04.02.2021

Suggested Citation

Altay, N. (2021). Turkey Comparison of Estonia with the Social Studies Curriculum, Inonu University Journal of the Faculty of Education, 22(1), 262-289. DOI: 10.17679/inuefd.591037

This research was conducted between 9-11 May 2018 Presented as a paper at the International Research in Education Congress.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The importance of social studies courses in the formation of future active citizens is huge. The future of the Social Studies lesson is enormous when the future of your future citizens grows. Social Studies also acquire skills such as understanding changes in society, human rights knowledge, understanding the world and cultural diversity. The social studies class is also very influential in building self-esteem as an individual and gaining respect for others. It is revealed in the curriculum that the 7th grade students who have studied Social Studies course are equipped with civic competencies when they are adults. For this reason, it is especially important to compare the social information program of the member countries of the European Union with that of our country program..

Purpose

Estonia is a successful European Union country in education. The aim of this study is to compare the 2014 social studies curriculum of Estonia with the social studies curriculum implemented in Turkey since 2018.

Method

In this study where qualitative research method is used, the documents belonging to the curricula of both countries are examined with content analysis.

Findings

Compulsory education in Estonia is 9 (6 + 3) years; while in our country it is 12 years (4+ 4 + 4). In Estonia, Social Studies is taught in 3 separate lessons: Personal, Social and Health Education, History and Citizenship. In our country, Social Studies is taught as a single course with an interdisciplinary approach. In Estonia, the time allocated to the Social Studies class varies depending on the class and the level, while it is taught in our country in 3 hours.

In both countries' program, it can be said that the course aims to educate individuals with general purpose social competence. In the aspect of qualifications, research, change and continuity perception, self-control, time and chronology perception, legal literacy and communication competencies are also included in the program of the two countries.

In the dimension of measurement and evaluation, the two countries show a great difference. The type of measurement method, the measurement process, the conditions to be considered in the measurement-evaluation are explained in the Estonian program. In this respect, the Estonian program deals with measurement and evaluation in a very broad way. However, individual differences between students by drawing attention to measurement and evaluation tools and methods programs in Turkey has been left to the teacher. Turkey attitudes that are subject to measurement and evaluation program and behaviors are considering requesting a change of field measurements in the process will vary over time.

In terms of content, there are similarities in the programs of the two countries. Individual, Social and Health Education "and" Individual and Community "in the program of our country are similar. Estonia history lesson with Turkey in the program "Culture and Heritage" is similar learning area. However, in the Estonian program, civilizations and important events affecting the world since the Antiquity are included in the program. However, our country program is mainly focused on Turkish history and Anatolian history. In the program of our country, the fields of "Production, Distribution and Consumption", "Effective Citizenship" and "Global Connections" are similar in the Estonian program to Personal Social and Health Education and Citizenship lessons learning areas.

The Estonian program outlines the aims and objectives of the three courses related to the field of Social Studies and the field. The physical conditions that the school will provide for the course are linked to the course, to the other courses, and to the interdisciplinarity. The program in our country determines the values related to the Social Studies lesson and the size, number of pages and the duration of the learning areas of the textbook.

Discussion & Conclusion

It is important for the improvement of our curriculum by examining the curriculums in our country and comparing them with the curriculums in different countries. In particular, the programs of European countries which have achieved success in certain branches are more important in this respect. It is a known fact that Social Studies course has a special importance in terms of raising active and responsible citizens. In this sense, how the students will become citizens in the future is set out in the Social Studies curriculum.

Estonian Curriculum seems to adopt the principle of spiral. The fields in which this helix principle can be seen concretely are provided by in-class correlations, associations with other courses, and interdisciplinary associations. The program in our country does not make this association. It can be said that the Estonian program is prepared in detail according to the program in our country.

Estonya ile Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Nalan Altay, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-0807-7494

Öz

Sosyal Bilgiler, tarih, coğrafya gibi bilim dallarının ve sosyal ve beşerî bilimlerin birçok disiplininin yurttaşlık becerileriyle entegre olarak öğretildiği bir derstir. Sosyal bilgiler, bir yandan sosyal bilimler disiplinleri hakkında temel bilgiler sunmayı, diğer yandan disiplinler arası bir anlayışla temel vatandaşlık becerilerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada bir Avrupa ülkesi olan Estonya'da ve ülkemizde sosyal bilgiler öğretim programları amaç, yeterlilikler, beceriler, ölçme-değerlendirme ve içerik boyutları ile karşılaştırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Her iki ülkeye ait Sosyal Bilgiler ders müfredatları bu ülkelerin Milli Eğitim Bakanlıklarının internet sitelerinden alınarak analiz edilmiştir. Elde edilen belgeler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Her iki ülkenin sosyal bilgiler programlarının benzer yönleri olmakla birlikte aralarında önemli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. İki ülkenin programında, yapılandırmacı anlayış, bireysel gelişim ve toplumun sağlıklı bir üyesi olmaya öncelik verme gibi unsurlara öncelik verilmiştir. İki ülkenin programında araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, öz denetim, zaman ve kronolojiyi algılama, hukuk okuryazarlığı, iletişim, ana dili etkili kullanma, problem çözme sosyal katılım ve çevre okuryazarlığı becerileri ortak becerilerdir. Türkiye sosyal bilgiler programında Estonya programından çok daha fazla değer yer almaktadır. Ülkemizdeki sosyal bilgiler öğretim programı disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Estonya programı ise çok disiplinli olup bunlar sosyal, kişisel ve sağlık gelişimi, vatandaşlık bilgisi ve tarih disiplinlerinden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Öğretim Programı, Estonya Öğretim programı, Program Değerlendirme, Karşılaştırmalı Eğitim

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 22, Sayı 1, 2021
ss. 262-289
DOI:
10.17679/inuefd.59
1037

Makale türü:
Araştırma makalesi

Gönderim Tarihi :
12/07/2019
Kabul Tarihi :
04.02.2021

Önerilen Atıf

Altay, N. (2021). Estonya ile Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması, Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1), 262-289. DOI: 10.17679/inuefd.591037

Bu araştırma 9-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında yapılan VIII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

Estonya ile Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırılması

Sosyal Bilgiler dersi bireyin topluma uyumunu sağlayarak onun iyi bir yurttaş olarak yetişmesini amaçlayan ve aynı zamanda bireye toplumsal kişilik kazandıran bir derstir (Aykaç, 2007). Sosyal Bilgiler dersi, Sönmez'e göre (1999) "toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler" olarak tanımlanır. ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSE), sosyal bilgileri sosyal ve beşeri bilimlerin bütünleşmesi ile ortaya çıkan ve geniş bir çalışma alanına sahip, temelde vatandaşlık becerileri kazandırılan bir ders olarak tanımlamaktadır. Sosyal bilgiler dersi bireyin toplumla uyumunu sağlamak, demokratik değerlere bağlı bireyler yetiştirmek, bireylerin kültürel farklılıkların farkına vararak iyi birer vatandaş olmalarına destek olmaktır (NCSS, 1994). Sosyal bilgiler dersi sorumluluklarını bilen iyi vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. Bu amacı çerçevesinde sosyal bilimlerin alt disiplinlerine ait bilgileri sosyal yaşama uyum sağlayacak değer, tutum, bilgi ve becerilerle birleştirerek sunar (Erden, tarihsiz). Sosyal bilgiler dersinin bir diğer amacı farklı kültürel donanıma sahip bireylerin toplumun yararı için gerekli bilgilerle donanmış yurttaşlar yetiştirilmesidir. Sosyal Bilgiler, ders sırasında öğrencilerin birbirleriyle bağ kuruyor olmaları nedeniyle okulda geçirecekleri bir günün en güzel kısmı olma potansiyelini taşır. Öğrenciler diğer bireylere ilişkin bilgiler edinirlerken bir yandan da kültürel guruplar arasında farklılıklarla ortak bir insanlık duygusu yaratan ortak noktaları keşfedeceklerdir (Tay & Demir, 2016).

Sosyal Bilgiler dersinin tarihi geçmişi Antik Yunan ve Roma'ya kadar çıksa da yaygın bir şekilde okul programlarına girişi 20. yüzyıla rastlar (Kılıçoğlu, 2015). Bu dönemde Amerika Birleşik Devletlerinde sanayileşme ve kentleşme sürecinde ortaya çıkan sosyal değişime ayak uyduracak yurttaş yetiştirme ihtiyacını karşılamak için ortaya çıktığı söylenebilir (Doğanay, 2008). Ülkemizde sosyal bilgiler kapsamında yer alan dersler 1876-1909 yılları arasında II. Abdülhamit zamanında iptidailerde okutulduğu görülür (Kılıçoğlu, 2015). Cumhuriyet'in

ilanından sonra dersin tarihsel gelişimine bakıldığında 1924, 1926, 1936, 1948 Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi dersleri adı altında (Arslan, 2000); 1968 öğretim programlarında ilk kez sosyal bilgiler olarak (Kan, 2010); 1985 yılında Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgileri ve T.C. İnkılap Tarihi dersleri (Alaca, 2017) adı altında okutulmuştur. Sosyal bilgiler dersi 1998 yılında Sosyal Bilgiler öğretim programı adı altında; 2005 yılında yine sosyal bilgiler öğretim programı olarak yapılandırmacı anlayışa göre yeniden hazırlanmıştır (Çelikkaya, 2010). 2017 yılında yeniden düzenlenen sosyal Bilgiler öğretim programı 2018 yılında güncellenerek günümüzdeki halini almıştır. Bu programın değerlendirilmesi, diğer ülkelerin programlarıyla karşılaştırılması önem taşıdığı düşünülmektedir.

Program değerlendirmeleri mevcut programın yetersiz kaldığı ya da aksamaya neden olduğu kısımların belirlenerek gerekli düzeltmelerin neler olabileceği noktasında fikir üretmek amacıyla yapılır (Öztürk & Öztürk, 2013). Program değerlendirmeleri aynı zamanda uygulamaya dönük öneri sunulması bakımından da önem taşır. Mevcut programın diğer ülkelerle karşılaştırmasının yapılması programın aksak ya da olumlu yönlerinin ortaya çıkarılması bakımından önemlidir. Bu açıdan diğer ülkelerin Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının incelenip ülkemizdeki mevcut programla karşılaştırılmasının yapılması öğretim programlarının niteliğinin artırılması için önemlidir. Nitekim alanyazında ülkemiz eğitim sisteminin diğer ülkelerle karşılaştırmasının yapıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan biri PISA 2015 sonuçlarına göre; fen alanında birinci, ortanca ve sonuncu sıralarda sırasıyla yer alan Singapur, Litvanya ve Dominik Cumhuriyeti ülkelerinin eğitim denetimi ile ülkemizdeki eğitim denetimin karşılaştırıldığı Hatipoğlu & Ordu (2019)'ya ait çalışmadır. Bu çalışmada karşılaştırması yapılan ülkeler arasında benzer ve farklı yönler ortaya konmuştur. Türkiye, Almanya ve Finlandiya öğretmen yetiştirme sistemlerinin incelendiği Çınar & Doğan (2019)'a ait çalışmada bu ülkelere ait öğretmen yetiştirme programları, bunların içeriği, ders yapısı, öğretmen yeterlilik durumu karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Şekerci, Gök ve Özçetin (2019)' nin çalışmalarında diğer ülkelerin eğitim sistemlerinin aday öğretmenlerce incelenip Türk Eğitim sistemi ile

karşılaştırması yapılmıştır. Diğer ülkelerdeki örnek uygulamaların Türkiye’de de hayata geçirilmesi ile eğitimin kalitesinin arttırılacağı belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi kapsamında alanyazında Öztürk & Öztürk (2012) Kanada ile Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim programını karşılaştırmıştır. Bu çalışmada programların uygulandıkları sınıf seviyeleri, öğrenme alanları, öğrenme alanlarının sınıflara dağılımı, programın amaçları, programdaki kazanım sayıları karşılaştırılmış ve farklılıklar ortaya konmuştur. Altun (2012) Kanada sosyal bilgiler öğretim programında yer alan medya okuryazarlığı becerisini ülkemiz programı ile karşılaştırmıştır. Osmanoğlu (2014) ise Mısır ve Türkiye’de ortaokul 6. ve 7. sınıflarda okutulan ders kitaplarında Osmanlı algısını incelediği çalışmasında ülkemizdeki ders kitaplarının daha objektif olduğu sonucuna varmıştır. Metin, Uygun &Oran (2017) tarafından yapılan çalışma ise ülkemizdeki sosyal bilgiler ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi programları ile Azerbaycan ve Türkmenistan’daki eşdeğer derslerin öğretim programları amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutları ile karşılaştırılmış; benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuştur. Türkiye ile İran sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım açısından karşılaştırıldığı Subaşı’na (2019) ait çalışmada Türkiye’deki ders kitaplarının yıldan yıla iyiye doğru geliştiği ortaya çıkmıştır. Ülkemiz ve Azerbaycan 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan coğrafya konularının karşılaştırıldığı bir çalışmada da coğrafya konularının ülkemizde daha kapsamlı ele alınmasının bu disiplinin anlaşılmasını somut hale getireceği önerisinde bulunulmuştur (İlgaz & Çaykesen, 2019). Alanyazında sosyal bilgiler alanıyla ilgili bir diğer karşılaştırma Rus ve Türk ortaokul öğrencilerinin iyi vatandaş algılarının karşılaştırılmasıdır (Akhan & Çiçek,2019). Bu çalışmada Türk öğrencilerin iyi vatandaş algılarının daha ulusalcı çerçevede ele alındığı ortaya çıkmıştır. Doğan &Tuğ (2017) PISA ve TIMSS’te üst sıralarda bulunan ülkelerin sosyal bilgiler ders kitapların görsel tasarım ilkelerine göre incelemiş ve ülkemizdeki ders kitaplarıyla karşılaştırmıştır. Türkiye’deki ders kitaplarının, ortalamanın üstünde puan aldığı ortaya çıkmıştır. Türkiye, Çek Cumhuriyeti, İngiltere, İrlanda Cumhuriyeti, Singapur ve ABD (New Jersey) sosyal bilgiler öğretim programları eskiçağ tarihi öğeleri

açısından karşılaştırılan Karauğuz & Özkartal (2018)’in çalışmasında Türkiye, Çek Cumhuriyeti ve İngiltere öğretim programlarının yerele odaklandıkları; İrlanda, Singapur ve ABD’nin programların evrensel bir bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Almanya ve Türkiye’nin sosyal bilgiler öğretmen yetiştirme programının karşılaştırıldığı Bilici & Bedirhanoglu (2020)’na ait çalışmada bu iki ülkedeki programların en belirgin farklılığının ders içerikleri olduğu ortaya çıkmıştır. Kab & Açıklık (2016) sosyal bilimler kapsamındaki derslerin Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya’daki uygulamalarını incelemişlerdir. Bu ülkelerde derslerin gerçek yaşamla bağ kurulabilir ve aktif öğrenmeye uygun nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonuçları göstermektedir ki sosyal bilgiler öğretim programının öğrencilerin günlük yaşamlarıyla ilişki kurabilmelerine uygun olarak hazırlanması gerekir. Öte yandan sosyal bilgiler ders başarısını uluslararası alanda ölçebilecek bir sınav olmamakla beraber ülkelerin eğitimde başarılarını ölçen PISA ve TIMSS gibi sınavların olduğu bilinmektedir. Örneğin 2018 PISA raporuna göre okuma becerileri performansında ilk beş sırada yer alan ülke B-S-J-Z (Çin), Singapur, Makao (Çin), Hong Kong (Çin) ve Estonya’dır. Aynı rapora göre Matematik alanında B-S-J-Z (Çin), Makao (Çin), Singapur, Estonya, Hong Kong (Çin) ilk beş sırada; fen alanında ise B-S-J-Z (Çin), Singapur, Makao (Çin), Estonya, Japonya yer almaktadır (MEB, 2019).

PISA 2012 sınav verilerinde ön sıralarda yer alan (İleri & Karamustafaoğlu, 2017) Estonya, PISA 2015 sonuçlarına göre dünyanın en başarılı üçüncü ülkesidir. 2018 yılı sonuçları da Estonya’nın eğitimde dünyanın en başarılı ülkelerinden biri olduğunu göstermektedir. Estonya bir Avrupa Birliği ülkesidir. Bu çalışmada hem eğitimdeki başarısı hem de bir Avrupa Birliği üye ülkesi olması nedeniyle Estonya seçilmiştir.

Estonya’da eğitim okul öncesi, temel okul, genel lise, mesleki ortaöğretim, yüksek okul, yetişkin eğitiminden oluşmaktadır. Temel Eğitim dokuz yıl sürmektedir. Tablo 1’ de görüldüğü gibi üç aşamadan oluşan temel eğitimin 1. aşaması 1–3. Sınıfları; 2. aşaması 4–6. Sınıflar; 3. aşaması 7–10. sınıfları kapsamaktadır. 1-3.sınıflara 7-10 yaş aralığı, 4.-6. sınıflara 11-15 yaş aralığı, 7-10. sınıflar ise 15-17 yaş aralığını kapsamaktadır (Estonia Ministry of Education and

Reserch [MOE], 2014). Ülkemizde ise bilindiği gibi zorunlu eğitim 4 yıl süreli ilkokul, 4 yıl süreli ortaokul ve 4 yıl süreli lise eğitimini kapsar. Öğrencilerin öğrenim gördüğü birinci 4 yıl (1, 2, 3, 4. sınıflar) ilkokul, ikinci 4 yıl (5, 6, 7, 8. sınıflar) ortaokul ve üçüncü 4 yıl (9, 10, 11, 12. sınıflar) lise şeklinde isimlendirilecektir (MEB, 2012).

Tablo 1

Estonya’da Temel Eğitimin Yaş, Sınıf Düzeyi ve Derslere Dağılımı

Temel Okul										
	1.aşama			2.aşama			3.aşama			
Yaş	7-10			11-15			15-17			
Sınıf	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ders	Kişisel, Sosyal ve Sağlık Eğitimi			Kişisel, Sosyal ve Sağlık Eğitimi			Kişisel, Sosyal ve Sağlık Eğitimi			
				Tarih			Tarih			
				Vatandaşlık Eğitimi			Vatandaşlık Eğitimi			

Estonya Cumhuriyeti’nde Sosyal Bilgiler Dersi Kişisel, Sosyal ve Sağlık Eğitimi, Tarih, Vatandaşlık Eğitimi olarak farklı disiplinlerden oluşmaktadır. Bu derslerin 1. 2. ve 3. aşamada haftalık ders saatine dağılımı Tablo 1’de görüldüğü gibi Kişisel, Sosyal ve Sağlık Eğitimi disiplini temel eğitimin üç aşamasında da verilmektedir. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda Tarih ve Vatandaşlık Eğitimi ise 2. ve 3. aşamada verilmektedir. Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarında; sosyal bilimlerin farklı disiplinleri ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konuları bütünleştirilmiş olarak; disiplinler arası bir yaklaşımla ve sarmal olarak ele alınmaktadır (MEB, 2018). Ülkemizde Sosyal Bilgiler dersi ilkokul 4. sınıfta başlamakta, ortaokul 7.sınıfın sonuna kadar haftada 3 ders saati olarak okutulmaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrencilerin ortaokuldan mezun olduktan sonra hangi vatandaşlık becerilerine ne düzeyde sahip olacaklarını ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu bağlamda ülkemizin Avrupa ülkeleri ile karşılaştırmasının yapılması, vatandaş yetiştirme konusunda nerede olduğumuzun bilinmesi önemlidir. Bu çalışmanın temel problemini Türkiye ile Estonya sosyal bilgiler öğretim programının benzer ve farklı yönleri nelerdir? Sorusu oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemleri ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Türkiye ile Estonya sosyal bilgiler öğretim programında yer alan amaçların benzer ve farklı yönleri nelerdir?

2. Türkiye ile Estonya sosyal bilgiler öğretim programında yer alan yetkinliklerin benzer ve farklı yönleri nelerdir?

3. Türkiye ile Estonya sosyal bilgiler öğretim programında yer alan becerilerin benzer ve farklı yönleri nelerdir?

4. Türkiye ile Estonya sosyal bilgiler öğretim programında yer alan ölçme-değerlendirme yaklaşımlarının benzer ve farklı yönleri nelerdir?

5. Türkiye ile Estonya sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları ve kazanımlarının benzer ve farklı yönleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, veri toplama araçları, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlikle ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmanın amacı Estonya'da 2014 yılından beri uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Türkiye'de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını (2018) amaç, yeterlik, beceri, ölçme-değerlendirme ve içerik boyutları ile karşılaştırmaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma şeklinde desenlemiştir. Betimsel araştırmalar önceden belirlenen temalara göre verilerin analizini kapsar. Bu analizin amacı bulguların düzenlenerek yorumlanmasıdır. Bu çalışma bir tematik çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanıldığı için evreni belirtilmemiştir. Bütüncül bir yaklaşımla derinlemesine bilgi elde etmek için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada her iki ülkeye ait sosyal bilgiler öğretim programları ilgili ülkelerin eğitim bakanlıklarının internet sitelerinden elde edilmiştir. Estonya sosyal bilgiler öğretim programı Türkçeye çevrilmiş, çeviriler bir uzman tarafından kontrol edilmiş, gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Bu yöntemle araştırmacı metindeki özellikler için belirlediği kodlarla (sayı veya kelime sayarak) verileri anlaşılır hale getirmektedir (Dawson, 2015). İçerik analizinde yapılan işlem, birbiriyle benzerlik gösteren ifadeleri kavramsallaştırmak, bunları oluşturulan temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve anlaşılabilir şekilde düzenleyip yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 20013). İçerik analizi nitel çalışmalarda belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin içerisindeki verilerin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2018).

Geçerlilik, araştırmanın doğruluğudur; iç geçerlilik, araştırma sürecinin tasarımında hiçbir hata olmadığı anlamına gelir (Neuman, 2010). Nitel araştırmalarda iç geçerlik araştırmanın tutarlılığı olarak adlandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada bulguların tutarlılığının sağlanması amacı ile araştırmacı, öğretim programlarını birkaç kez okumuş ve derinlemesine inceleme olanağı bulmuş ve konuyla ilgili alanyazını ayrıntıları ile açıklamıştır. Nitel araştırmaların dış geçerliği araştırmadan elde edilen sonuçların genellenebilirliğidir (Neuman, 2010). Verilerin ilgili ülkelerin resmi internet sitelerinden alınması dış geçerliliği sağlamaktadır. Bu çalışmada elde edilen veriler içinde birbirine benzeyen ve birbirini tamamlayan içerikler sınıflandırılarak kodlar ortaya konmuştur. Her bir kategorideki kod birimleri sayılarak tablo üzerinde parantez içinde gösterilmiştir. Ayrıca her bir kod birimi de tabloya yazılmıştır.

Bu çalışmada dökümanlar veri toplama aracı olarak kullanıldığı için etik kurul izni gerekmemiştir.

Bulgular

Bu bölümle Estonya ve Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı amaç, yeterlik, beceri, ölçme-değerlendirme ve içerik boyutları ile karşılaştırılmasına ilişkin bulgular sunulmuştur. Estonya ve Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının amaçlar açısından karşılaştırılması Estonya Öğretim Programının başlangıç bölümünde Sosyal Bilgiler bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak; sosyal bilgiler derslerinin temel amacının öğrencilerin sosyal yeterliliklerini geliştirmek olduğu vurgulanmıştır. Sosyal yeterlilik bireyin belli bir durumdaki performansının genel niteliği hakkında sosyal bir yargıyı anlatan genel bir kavramdır (Şahin, 2001). Estonya ve Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programının amaçlar açısından karşılaştırılması Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Estonya ve Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının amaçlar açısından karşılaştırılması

	Estonya		Türkiye		
	Sayı	%	Sayı	%	
Kişisel, sosyal ve sağlık eğitimi	1.aşama	10	14,3		
	2. aşama	9	13		
	3.aşama	11	16,2	10	55,5
Tarih	2.aşama	9	13		
	3.aşama	9	13	2	11,1
Vatandaşlık Eğitimi	2. aşama	10	14,3		
	3.aşama	11	16,2	6	33,4
Toplam		69	100	18	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Kişisel, Sosyal ve Sağlık Eğitimi disiplini temel eğitimin üç aşamasında, tarih 2.ve 3. aşamada, vatandaşlık eğitimi ise 2. ve 3 aşamada verilmektedir. Bu aşamalarda sosyal bilgilerin her üç disiplini için amaçlar ayrı ayrı belirtilmiştir. Kişisel, sosyal ve sağlık eğitimi ile ilgili amaçların diğer disiplinlerden daha fazla yer aldığı, bunu vatandaşlık eğitimi amaçlarının takip ettiği görülmektedir. Ülkemizdeki program ise 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi’nin Genel

Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak on sekiz amaç belirlemiştir. Bu amaçların Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan disiplinlere ilişkilendirildiğinde dersin amaçlarının %55.5i kişisel ve sosyal eğitimle ilişkilidir. Vatandaşlık eğitimi ile ilişkili amaçlar programdaki tüm amaçların %33, 4'ünü, tarih eğitimi ile ilişkili amaçlar ise %11.1'ini kapsamaktadır

Estonya ve Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Yetkinlikler Bakımından Karşılaştırılması

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi kapsamında yetkinlik “bilgi ve becerilerin bir çalışma veya öğrenme ortamında sorumluluk alıp özerk çalışma göstererek kullanılması, öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesi ve karşılanması, toplumsal ve etik meselelerin ve sorumlulukların dikkate alınması” olarak tanımlanmıştır (TYÇ, 2015). Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın yetkinliklere yaklaşımı ulusal öğretim programında tanımlanan genel yeterliliklerin gelişimini hedef almaktadır. Ayrıca programda bilgi, beceri, değer ve davranış bileşenlerinin şekillendirilmesinde öğretmenin önemine de vurgu yapılmıştır. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı altı yetkinlik belirlerken, ülkemizde uygulanan programda Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi temel alınarak yedi yetkinlik belirlenmiştir. Türkiye ile Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim programının yetkinlikler bakımından karşılaştırması Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3

Estonya ve Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Yetkinlikler

Türkiye (3)	Estonya (2)	Her iki ülke (4)
Dijital Yetkinlik	Kültür ve değer yeterliliği	Öğrenmeyi Öğrenme
Yabancı Dillerde iletişim	Kendini Anlama ve Kendini Değerlendirme Yeterliliği	İletişim yetkinliği
Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yeterlilik		Matematik ve doğa bilimleri ve teknoloji yeterliliği
		Girişimcilik yeterliliği:

Tablo 3 'de görüldüğü gibi iki ülkenin programında belirlenen yetkinliklerin dört tanesi aynıdır.

Öğrenmeyi öğrenme yetkinliği, iletişim yetkinliği, matematik- doğa bilimleri- teknoloji yetkinliği, girişimcilik yetkinliği iki ülkenin programında da yer almaktadır. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan “kültürel ve değer yetkinliği” ile “kendini anlama ve

kendini değerlendirme yetkinliği” ülkemizdeki sosyal bilgiler programında yer almamaktadır.

Buna karşın ülkemiz programında “dijital yetkinlik”, “yabancı dillerde iletişim yetkinliği” ve “sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler” Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bulunmamaktadır

Estonya ve Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Beceriler Bakımından

Karşılaştırılması

Ülkemiz Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 27 beceri belirlemiş iken; Estonya programı Sosyal Bilgiler adı altında verilen dersleri tamamlayarak mezun olan öğrencilerin hangi becerilere sahip olacağını dokuz madde halinde açıklanmıştır. Daha sonra her bir ders için hangi becerilerin kazandırılacağı da ayrıca ortaya konmuştur. Türkiye ile Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan becerilerin karşılaştırılması Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4

Türkiye Programı ile Estonya Programında Yer Alan Ortak Beceriler

Türkiye (18)	Estonya (9)	Her iki ülke (9)
İş birliği	Geleceğe yönelik plan yapma	Araştırma
Dijital okuryazarlık	Hak ve ödevlerini anlama, değer verme	Değişim ve sürekliliği algılama
Eleştirel düşünme	Genel kabul görmüş davranış kurallarına uyma	Hukuk okuryazarlığı
Empati	Yasalara uyma	İletişim
Finansal okuryazarlık	Bireysel Görüş Oluşturma	Dili doğru, güzel ve etkili kullanma
Girişimcilik	Kendini Geliştirme	Öz denetim
Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama	Özgürlük, adalet, eşitlik, insan onuru, hoşgörü, dürüstlük, vatanseverliğe değer verme	Problem çözme
Harita okuryazarlığı	Kendine, diğer insanlara saygı duyma	Sosyal katılım
Konum analizi	Öz disiplin	Çevre Okuryazarlığı
Kanıt kullanma		
Politik okuryazarlık		
Medya okuryazarlığı		
Mekânı algılama		
Gözlem		
Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme		
Karar verme		
Yenilikçi düşünme		
Zaman ve kronolojiyi algılama		

Tablo 4 'de görüldüğü gibi her iki ülkenin sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılması hedeflenen toplam dokuz beceri aynıdır. Bunlar “araştırma,” “değişim ve sürekliliği algılama,” “hukuk okuryazarlığı,” “iletişim,” “öz denetim,” “problem çözme,” “sosyal katılım,” çevre okuryazarlığı” becerileridir. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda “geleceğe yönelik plan yapma”, “hak ve ödevlerini anlama ve değer verme”, “genel kabul görmüş davranış kurallarına uyma”, “yasalara uyma”, “bireysel görüş oluşturma, kendini geliştirme, özgürlük, adalet, eşitlik, insan onuru, hoşgörü, dürüstlük, vatanseverliğe değer verme,”” kendine, diğer insanlara saygı duyma” “öz disiplin,” yalnızca Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda bulunmaktadır. Ülkemizde uygulanan Sosyal bilgiler öğretim programında Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’na göre daha fazla beceri öğretimi hedeflenmiştir.

Estonya ve Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Ölçme- Değerlendirme

Bakımından Karşılaştırılması

Öğretim programında hedeflenen kazanımların eğitim-öğretim süreci sonucunda kazandırılıp kazandırılmadığı ve hangi düzeyde kazandırıldığı; bunların nasıl ve hangi ölçütlere göre ölçülüp değerlendirileceği büyük önem taşır. Her iki ülkenin değerlendirme yaklaşımlarında toplam üç kod belirlenmiştir. Bunlar ölçme ve değerlendirmenin eğitim-öğretim süreci boyunca devam etmesi, bireysel farklılıklardan dolayı birden fazla değerlendirme biçimlerinin kullanımı, ölçme yöntemlerinin bireysel farklılıklar dikkate alınarak oluşturulmasıdır. Türkiye ile Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programının ölçme ve değerlendirme bakımından karşılaştırılması Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5

Estonya ve Türkiye Programlarının Ölçme Değerlendirme Yaklaşımları

Türkiye (1)	Estonya (2)	Her iki ülke (4)
Etkili ölçme-değerlendirme etkinliğinin öğretmenden beklenmesi	Önceden ölçme yöntem, araç ve gereçlerinin bilgisinin verilmesi	Süreç boyunca devam etmesi
	Sözlü, yazılı ve uygulama ödevlerinin değerlendirmeye alınması	Birden fazla değerlendirme biçimlerinin kullanımı

Yöntem seçiminde bireysel farklılıklar gözlemlenir.

Öğrencinin daha önceki başarıları ve gelişiminin dikkate alınması

Tablo 5’de görüldüğü gibi Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda önceden ölçme yöntem, araç ve gereçleri hakkında öğrenciye bilgi verilmesi, sözlü, yazılı ve uygulama ödevlerinin değerlendirmeye katılması ölçme ve değerlendirme kriteri olarak belirlenmiştir. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programında dikkati çeken bir diğer nokta ise gerek sözlü- yazılı ödevler gerekse pratik ödevlerin amaçlarının programda vurgulanmasıdır. Ayrıca eğitim çıktılarının okul dışındaki projelere katılım, sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katılım gibi enformel eğitim sürecinde de göz önüne alınmasını istemektedir. Program sosyal bilgiler kapsamına giren bütün derslerin (Kişisel Eğitim, Sosyal ve Sağlık Eğitimi, Vatandaşlık Eğitimi, Tarih) her biri için değerlendirme sürecinde göz önüne alınması gereken hususları da vurgulamıştır. Ülkemizde uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ise ölçme değerlendirme esasları hakkında herhangi bir çerçeve çizmemiş süreci öğretmene bırakmıştır. Sosyal bilgiler dersi için ölçme-değerlendirme yaklaşımının çerçevesini oluşturmamış; Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı genel olarak öğretim programlarının ölçme-değerlendirme uygulamalarına yön veren esasları belirtmiştir. İki ülkenin ölçme değerlendirme yaklaşımlarının birbirinden oldukça farklı olduğu görülmektedir.

Estonya ve Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanları ve Kazanımlar Bakımından Karşılaştırılması

Öğrenme alanı, öğretim programının içeriğini yansıtan birbiriyle ilişki içindeki değer, beceri, bilgilerin bütün olarak verildiği bölümdür. Öğrenme alanlarında öğrenilecek kazanımlar organize halde ve disiplinler arası bir biçimde yer alır (MEB,2018). Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Öğrenme Alanları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Derslerin Sınıf ve Öğrenme Alanlarına Dağılımı

Kişisel, Sosyal ve Sağlık Eğitimi			Tarih Eğitimi		Vatandaşlık Eğitimi	
1.aşama	2.aşama	3. aşama	2. aşama	3.aşama	2. aşama	3.aşama
İnsan Olmak	Sağlık	Birey	Tarihin Temelleri	Orta Çağ ve Erken Modern Dönem	Sosyal İlişkiler	Çalışma ve Tüketim
Biz	İletişim	Sağlık	Antik Çağ	Modern Çağ	Demokrasi	Toplum ve Toplumsal ilişkiler

Tablo 6’da görüldüğü gibi Kişisel, Sosyal Ve Sağlık Eğitimi Dersi 1. Aşamada “İnsan Olmak” ve “Biz” öğrenme alanları, 2. Aşamada “Sağlık” ve “İletişim,” 3.aşamada “Birey” ve Sağlık” öğrenme alanlarından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanlarına karşılık ülkemiz Sosyal Bilgiler Öğretim Programında “Birey ve Toplum,” “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları yer almaktadır. Tarih Eğitimi Dersi öğrenme alanları incelendiğinde 2.aşamada “Tarihin Temelleri” ve “Antik Çağ”, 3.aşamada “Orta Çağ ve Erken Modern Dönem” ve “Modern Çağ” öğrenme alanları yer almaktadır. Ülkemizdeki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ise “Kültür ve Miras” öğrenme alanı yer almaktadır. Vatandaşlık Eğitimi Dersi kapsamında Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Öğrenme Alanları ise 2.aşamada “Sosyal İlişkiler” ve “Demokrasi” ile 3.aşamada okutulan “Çalışma ve Tüketim” ve “Toplum ve Toplumsal İlişkiler” öğrenme alanlarıdır. Bu öğrenme alanlarının ülkemizdeki karşılığı ise “Üretim, Dağıtım ve Tüketim,” “Etkin Vatandaşlık” “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarıdır. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programında coğrafya disiplinine ilişkin kazanımlar yer almamaktadır. Estonya ile Türkiye Sosyal Bilgiler öğretim Programının karşılaştırılması Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7*Estonya ve Türkiye Programlarında Kazanımların Karşılaştırılması*

Türkiye (12)	Estonya (18)	Her iki ülke (27)
Milli kültür bilinci	Sağlıklı yaşam, sağlıklı beslenme, fiziksel aktivite, uykunun önemi	Kişisel kimliğini tanıma
Coğrafi Konum, Mekân analizi, İklim Bilgisi, Harita bilgisi	Kendime karşı tutum ve sorumluklarım	Aile, sosyal roller ve aile ilişkileri
Doğal Afetler	Zaman planlaması ve sorumluluk	Ülkemiz ve çevre ülkeler
Teknolojik ürünlerin sınıflandırılması, tarihçesi, gelecekteki etkisi bilinçli kullanımı	Ergenlikte fiziksel ve duygusal değişimler	Arkadaşlık, davranış kuralları
Ekonomik faaliyetler ve fiziki coğrafya ile ilişkisi	Bağımlılık yapıcı maddelerden korunma	Para kazanma, harcama ve medyanın etkisi
Ortak miras unsurları	Bulaşıcı hastalıklar, ilk yardım	İletişim ve insan ilişkileri, çatışmaların çözümünde etkili yöntemler
Nüfus ve yerleşme coğrafyası bilgisi	Sağlıklı yaşam ortamı	Yardımlaşma, dayanışma, paylaşma ve işbirliği
Kadın Hakları	İrade ve özgüven	İlgi ve yetenekler
Türkiye coğrafyası ile ilgili temel bilgiler	Kendi olmak ve benlik saygısı	Kronoloji ve Tarih Biliminin Temelleri
Sosyal bilimlerin topluma etkisi, bilimsel araştırma	Sağlıklı yaşam, fiziksel aktivite ve uykunun önemi	Tarihsel süreçte yaşam biçimlerindeki değişimler
	İnsan ilişkilerini destekleyen kurallar	Antik Çağ uygarlıkları
	Trafik kazaları, alkol, tütün gibi risklere karşı önlem alma	Yeniçağ
	Zorbalık ve şiddetle baş etmek	II. Dünya Savaşı Sonrası
	Duygusal ilişkiler, cinsel kimlik ve cinsel olgunluk	Çevremizdeki ülkeler ve hoşgörü, farklılıklara saygı
	Fiziksel, duygusal ve zihinsel sağlık	Dernekler, vakıflar, Sivil İnsiyatif ve İşbirliği
	Yunan ve Roma Uygarlıkları	Demokrasinin İlkeleri ve İşleyişi, Demokrasi ve demokratik yaşamın özellikleri
	Orta Çağ'da Dünya	Okulda Demokrasi Ve Çocukların Siyasete Katılım Hakkı
	17.20 yüzyıl başlarına kadar Dünya	Ülkenin Yönetim Yapısı, kamu kuruluşları
		Bilinçli Tüketim ve Tasarruf
		Medya ile ilgili haklar, dijital teknoloji
		Sosyal tabakalaşma ve dayanışma
		İnsan Hakları ve Çocuk Hakları
		Ekonomi, üretim, arz, talep, rekabet ve tüketici hakları

Estonya sosyal Bilgiler Öğretim Programı içeriğinde ilk olarak okulun sağlayacağı fiziksel ortamın çerçevesini çizilmiş, sosyal çalışmalar alanında dersliklerde bulunması gereken materyaller belirlenmiştir. Daha sonra Sosyal Bilgiler alanının hedefler, amaçlar, öğrenme alanları açıklanmıştır. Bu alandaki üç ders Sosyal, Kişisel ve Sağlık Eğitimi, Vatandaşlık Eğitimi, Tarih derslerinin her biri için hedefler ve kazanımlar maddeler halinde listelenmiştir. Ülkemizde uygulanan 2018 Sosyal Bilgiler Programında programın genel yapısı başlığı altında öğrenme alanları hakkında bilgi verilmiş, daha sonra öğrenme alanlarına ilişkin kazanımlar ve açıklamaları sıralanmıştır. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrenme çıktıları ile Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımları karşılaştırılmadan önce birbiriyle benzer ve birbirinin devamı olan kazanımlar aynı kod başlığı altında birleştirilmiştir. Tablo 7’de görüldüğü gibi iki ülkenin öğretim programında yirmi yedi ortak konu bulunurken, Estonya Sosyal Bilgiler Dersi kapsamında fiziksel ve duygusal gelişim ve sağlık ile ilişkili kazanımların ülkemiz sosyal Bilgiler Öğretim programından farklı olarak öğretildiği görülmektedir. Ülkemizde ise milli kültür, dayanışma, temel coğrafya bilgisi, teknoloji ve bilimdeki gelişmeler, bilimsel çalışma basamakları ile ilgili kazanımlar görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde uygulanmakta olan öğretim programlarının incelenip farklı ülkelerdeki programlarla karşılaştırılması programımızın iyileştirilmesi için önem taşımaktadır. Özellikle belirli dallarda başarı göstermiş Avrupa ülkelerinin programları bu açıdan daha bir önem taşımaktadır. Bu anlamda öğrencilerin ilerde nasıl yurttaşlar olacakları Sosyal Bilgiler öğretim programında ortaya konmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulardan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. İki ülkenin programında da öğrenme sürecinde öğrenciyi aktif hale getirmeyi hedefleyen yapılandırmacı anlayışa yer verildiği görülür. Bu açıdan iki ülkenin programı benzerlik gösterir.

Ülkemizde 4.-7.sınıflar arasında okutulan sosyal bilgiler dersi Estonya'da eğitimin tüm kademelerinde okutulmaktadır.

2. Her iki ülke öğretim programının amaçlarında ağırlıklı olarak bireysel gelişim ve toplumun sağlıklı bir üyesi olmaya öncelik verildiği görülür. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim programının amaçlarının %43,5'i, Türkiye'deki programın %55.5'i bu alandaki amaçlara ayrılmıştır.

Vatandaşlık ile ilişkili amaçlar her iki ülkede de benzer orandadır (Estonya %30.5; Türkiye 33,5). Estonya öğretim programı amaçlarının %26'sını tarih disiplinine ayırmışken, ülkemizde bu oran %11'dir.

3. Her iki ülke öğretim programında yeterlilik, beceri, davranış kazandırma temel hedef olarak konmuştur. Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programında da benzer yaklaşımlar bulunmaktadır (Öztürk & Kafadar, 2020). İki ülkenin programında da araştırma, değişim ve sürekliliği algılama, öz denetim, zaman ve kronolojiyi algılama, hukuk okuryazarlığı, iletişim, ana dili etkili kullanma, problem çözme sosyal katılım ve çevre okuryazarlığı becerilerinin aynı olduğu görülmektedir. Günümüzde eğitim açısından öncelik, öğrencilerin topluma aktif katılımını sağlayabilecekleri temel becerilerle donanmış olarak eğitim görmelerini sağlamak olmalıdır (OECD, 2015). Geleceğe yönelik plan yapma, hak ve ödevlerini anlama ve değer verme, genel kabul görmüş davranış kurallarına uyma, yasalara uyma, bireysel görüş oluşturma, kendini geliştirme özgürlük, adalet, eşitlik, insan onuru, hoşgörü, dürüstlük, vatanseverliğe değer verme, kendine, diğer insanlara saygı duyma, becerileri Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer almakta; ancak ülkemiz sosyal bilgiler öğretim Programında beceriler kısmında yer almamaktadır. Hoşgörü, dürüstlük, vatanseverliğe değer verme, kendine, diğer insanlara saygı duyma gibi beceriler ülkemiz sosyal bilgiler öğretim programında değerler başlığı altında verilmiştir. Değerler eğitimi dünyanın pek çok yerinde uygulanan ve daha çok duyuşsal alana yönelik olan eğitimi ifade etmektedir (Çırak, 2019); ülkemizde de cumhuriyet sonrası eğitim politikalarında her zaman yer bulmuştur (Tay & Ünlü, 2014). 2018 programında adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık,

dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri ders kazanımlarıyla ilişkilendirilerek ve alt boyutlarıyla birlikte yer almaktadır (Ünlü & Kaşkaya, 2018). Türkiye sosyal bilgiler programında Estonya programından çok daha fazla değer yer almaktadır. Ancak ülkemiz programının çağdaş bir anlayışla hazırlanmasına (Doğan & Dinç, 2020) rağmen beceri ve değer öğretiminin çeşitli nedenlerle (sınav v.b.) amacına uygun biçimde yapılmadığı da görülmektedir (Öztürk & Mutlu, 2017).

4. Estonya programında farklı ölçe araçlarının kullanılması, ödev çalışmalarının değerlendirilmesi, okul dışı sivil toplum çalışmalarına katılım şeklinde pek çok unsurun değerlendirme sürecine katılmasına karşın; ülkemiz programının ölçe-değerlendirme süreç ve araç seçimini öğretmene bırakmaktadır. Öztürk & Kafadar (2020)'da ülkemizdeki programın ölçme değerlendirmede temel ilkeleri belirtmesine rağmen hangi ölçme değerlendirme yöntem ve tekniklerinin kullanılacağı açıklanmadığını belirtmiştir. Ülkemizde sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerlendirme yeterliliklerinin düşük olduğuna ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Tünkler, 2019).

5. Ülkemizdeki sosyal bilgiler program disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Estonya programı ise çok disiplinli olup bunlar sosyal, kişisel ve sağlık gelişimi, vatandaşlık bilgisi ve tarih disiplinlerinden oluşmaktadır. Her bir disipline ait amaç ve öğrenme çıktıları ayrıntılı açıklanmıştır. Her iki ülkede de öğrenme-öğretme sürecinde içerik boyutu; genelden özele, somuttan soyuta, basitten karmaşığa, bütünsel, öğrenci merkezli, öğrenme alanlarına dayalı olduğu görülür. İki ülke programında öz farkındalık, başkalarına saygı, etkin yurttaşlık program hedeflerinin ortak yönleridir. Ancak Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programının ülkemizdeki programa göre oldukça ayrıntılı hazırlandığı söylenebilir. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programı toplumun ihtiyaçları çerçevesinde bireyin hem duygusal hem de fiziksel yönden sağlıklı gelişimini hedef alan öğrenme çıktıları ortaya koymuştur. Örneğin, madde kullanımı, duygusal ilişkiler, cinsel sağlık bilgisi Estonya programında yer alırken; ülkemiz programı

yalnızca kişisel ve sosyal gelişim üzerine odaklanmıştır. Bu durum ülkemizde bu yönde bir ihtiyacın görülmemesi şeklinde yorumlanabilir. Estonya sosyal bilgiler öğretim programında tarih disiplini antik çağdan 21.yüzyıla kadar Avrupa tarihi ve Dünya'daki temel olaylara odaklandığı, ulusal tarih bilincinin de verildiği görülür. Ülkemizde ise tarih disiplini ile ilgili bölümleri İlk Çağ Uygarlıkları, Orta Asya Türk Tarihi, İslamiyet'in kabulü, Osmanlı tarihi konuları hâkimdir. Tarih disiplininin bir bütün olarak ele alınması hem dünya hem de Türk tarihinin bir bütün içinde verilmesi küresel vatandaşlık açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Coğrafya disiplinine ilişkin hemen hemen hiç kazanımın yer almadığı Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programına karşın ülkemiz programı coğrafi konum, mekân analizi, harita bilgisi, fiziki coğrafya ve ekonomik coğrafya ilişkisi ve nüfus ve yerleşme coğrafyası ile ilgili temel bilgileri programında yer vermiştir.

Bütün bu değerlendirmeler ışığında şu önerilerde bulunulabilir:

1. Ülkemizde öğretim programları hazırlanırken eğitimde başarı gösteren ülkelerin öğretim programlarının incelenmesi gerekir. Aynı zamanda ülkemizin bulunduğu coğrafi konum itibarıyla etkileşim içinde bulunduğumuz ülkelerin de sosyal bilgiler programlarının incelenmesi önem taşımaktadır.
2. Mevcut sosyal bilgiler programının yetiştirilmek istenen vatandaş modelinin oluşması için yeterli olup olmadığı konusunda öğretmen ve akademisyenlerin görüşleri alınmalıdır.
3. Estonya programının amaçları her kademe için ve her disiplin için ayrı ayrı belirtilmiş ve detaylandırılmıştır. Ülkemiz programı ise dersin özel amaçları genel olarak verilmiştir. Programın amaçlarının detaylandırılması program uygulayıcıları için rehberlik edici olabilir. Aynı durum ölçme değerlendirme yaklaşımı için de söz konusudur. Programın ölçme-değerlendirme ilkeleri açısından süreci öğretmenlere bırakmak yerine bu konuyla ilgili temel prensipleri belirtmesinin uygulayıcılar için iyi rehberlik kaynağı olacağı düşünülmektedir.
4. Estonya programında yer alan kişisel, sosyal ve sağlık eğitimi disiplini aktif ve sorumlu vatandaş yetiştirmenin yanı sıra öz farkındalığı yüksek, sosyal gelişimi ön plana çıkaran ve buna

paralel bir şekilde ergenliğe yönelik farkındalık oluşturmayı amaçlayan bir sosyal bilgiler eğitimi vermeyi hedeflemiştir. Ülkemizde ise ergenlikteki fiziksel ve duygusal gelişim okulların rehberlik birimlerince yürütülmektedir. Sosyal bilgiler dersi kapsamında değişen zaman ve yaşa bağlı olarak bireyin duygusal gelişimi üzerinde de durulabilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Yazar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Destek/Finansman Bilgileri

Yazar(, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve / veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma için etik kurul izni gerekmemiştir.

Kaynakça/References

- Akhan, N.E. & Çiçek, S. (2019). Karşılaştırmalı sosyal bilgiler öğretimine bir örnek: Türk ve Rus ortaokul öğrencilerinin “iyi vatandaşlık algıları”. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (27), 177-195.
- Alaca, E. (2017). Sosyal bilgiler ders kitapları üzerine bir değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*. 6, (18), 10.06.2018 tarihinde <http://orcid.org/0000-0002-4886-4700> adresinden alınmıştır.
- Altun, A. (2012), *Kanada'daki sosyal bilgiler programlarında medya okuryazarlığı eğitimi*, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi I, 230-244.
- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları ve belli başlı özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*. 146, 42-48.
- Bilici, Ş. & Bedirhanoglu, H (2020), Almanya sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme programı. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi* 4 (1), 23-32.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018), Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Pegem Yayıncılık.
- Çelikkaya, T., Karakuş, U. & Demirbaş, Ç. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme-değerlendirme araçlarını kullanma düzeyleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 57-76.
- Çınar, K. & Doğan, C. (2019). Türkiye, Almanya ve Finlandiya Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin İncelenmesi. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 204-218.
- Çırak, A. (2019). Demokratik değerler, demokratik eğitim ve sosyal bilgiler eğitimi ilişkisi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 5 (1), 1-18.
- Dawson, C. (2015), Araştırma Yöntemlerine Giriş, (Ed. Arı, A.), Eğitim Yayınevi.
- Doğan, E. & Dinç, Y. (2020). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 17-49.
- Doğan, Y. & Tuğ, O. (2017). Uluslararası sınavlarda başarılı ülkeler ve türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi* 1, 56-79.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 77-96.
- Encyclopedia about Estonia. 6.5.2018 tarihinde:
http://www.estonica.org/en/Society/Population/Composition_of_the_population/
 adresinden alınmıştır.
- Republic of Estonia, Ministry of Education and Research (2014). National Curriculum for Basic Schools. 5.5.2018 tarihinde <https://www.hm.ee/en/activities/pre-school-basic-and-secondary-educatio> adresinden alınmıştır.

- Hatipoğlu, G. & Ordu, A. (2019). Singapur, Litvanya, Dominik Cumhuriyeti ile Türkiye eğitim denetimi sistemlerinin karşılaştırılması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 49, 102-129.
- Ilgaz, S. & Çaykesen M. (2019). *Türkiye ve Azerbaycan'da ortaokul 7. sınıf düzeylerinde coğrafya konularının karşılaştırılması, uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4 (1), 17-44.
- İleri, T., Ahışa, A. R. & Karamustafaoğlu, O. (2017). *PISA başarısı nelere bağlı? Estonya örneği. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 1-10.
- Kab, İ. & Açıkalin, M. (2016). Yaşamın içinden etkinliklerle sosyal bilimler temelli derslerin öğretimi: Almanya, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya örnekleri, *Milli Eğitim*, 211, s. 45-59.
- Kan, Ç. (2010). A.B.D. ve Türkiye'de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (2), 663-672.
- Karauğuz, G. & Özkaral, T.C. (2018). Sosyal bilgiler öğretim programlarındaki eskiçağ tarihine ilişkin öğelerin incelenmesi (Türkiye, Çek Cumhuriyeti, İngiltere, İrlanda Cumhuriyeti, Singapur ve ABD New Jersey örneği). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3),1534-1553.
- Kılıçoğlu, G. (2015). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve ülkemizde gelişimi ve Önemi. M. Safran içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Metin, B., Uygun, K. & Oran, M. (2017). Ortaokul sosyal bilgiler ve eşdeğer derslerin türkiye, azerbaycan ve türkmənistan'daki öğretim programlarının yapı yönünden karşılaştırılması, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (4), 619-642.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2015). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019), *PISA 2018 Ön Raporu, 2023 Eğitim Vizyonu, Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No:10*, Ankara

Milli Eğitim Bakanlığı (2012). 12 Yıllık Zorunlu Eğitime Yönelik Uygulamalar. Genelge. 9.5.2018 tarihinde

<http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/12YillikZorunluEgitimeYonelikGenelge.pdf>

adresinden alınmıştır.

NCSS (1994). The Social Studies Professional, Washington DC: National Council For Social Studies.

Neuman, W. L. (2010). Toplumsal araştırma yöntemleri nitel ve nicel yaklaşımlar (4. Baskı) (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayın odası.

OECD (2015), Universal Basic Skills: What Countries Stand to Gain, OECD Publishing.

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264234833-en>

Osmanoğlu, A.E. (2014). Türkiye ve Mısır sosyal bilgiler ders kitaplarında Osmanlı algısı:

karşılaştırmalı bir analiz, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 22, 94-107.

Öztürk, C. & Deveci, H. (2016). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları. Ankara: Pegem Akademi.

Öztürk, C. & Kafadar, T. (2020). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının

Değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 112-127.

Öztürk, F. Z. & Öztürk, T. (2013). Kanada (Ontario) sosyal bilgiler öğretim programı ile bu

programın Türkiye sosyal bilgiler programıyla karşılaştırılması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (14), 485-514.

Subaşı, Y. (2020). Türkiye ve İran sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından

Karşılaştırılması,

International Journal of Social Science Research, 8 (2), 141-159.

Şahin, C. (2001). Sosyal beceri ve sosyal yeterlilik. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 1-13.

- Şekerci, R., Gök, R. & Özçetin, S. (2019), Türk eğitim sistemi ile diğer ülkelerin eğitim sistemlerinin karşılaştırılmasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri, *Journal of Global Sport and Education Research*, 2 (1):10-23.
- Tay, B. & Demir, B. S. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminin ve öğreniminin geçmişi, bugünü ve geleceği. içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretimi, İlkeler Ve Uygulamalar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tünkler, V. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerlendirme okuryazarlık düzeyi ile değerlendirme öz-yeterlik algılarının incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 319-332.
- Ünlü, İ., & Kaşkaya, A. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 7(4), 2656-2679.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013), *Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık

İletişim/Correspondence
Dr. Öğrt. Üyesi. Nalan ALTAY
nalankoglu@gmail.com